

Titel

Tema:

Fag:

Målgruppe:

Liberty

Postkolonialisme, magt og afmagt, identitet

Dansk A

Gym og VUC

E-bog: Jakob Ejersbo, Gyldendal 2009

Romanen "Liberty" er med sine over 700 sider for lang for de unge til at læse som afsluttet værk: Læs fx Karen Blixen eller en af de andre værker, som er foreslået afslutningsvis i denne vejledning. Brug udsnit af "Liberty" som perspektivering eller eksamenstekst.

Eleverne følger nedslag i romanen markeret med farve og læser kun de indledende 37 sider i sin helhed. Pointen er, at eleverne bevarer sit læseflow samtidig med, at de læser tekstnært.

Man kan vælge at læse værket strengt postkolonialistisk, men denne vejledning ser på de eftervirkninger, som de hvides kolonisering har haft på Tanzania.

Den postkoloniale læsning

Den postkoloniale læsning kan foregå på flere måder: man kan lave en klassisk ideologikritisk analyse, der viser, hvor den vestlige litteratur i omgangen med det fremmede udviser en falsk og forkert bevidsthed om forholdene. Den glade og primitive "Onkel-Tom-neger", den uskyldige og lykkelige Alladin-type, osv., afsløres som sentimentale fordrejninger og ønsketænkning.

Men man kan også se på, hvor den koloniale litteratur åbner nogle ubevidste huller ned til en viden om de egentlige forhold. Hvordan en fortrængt viden altså ligger som et ubevidst lag i teksten.

Kilde: "Litteraturens Veje" fra systeme

Faglig relevans

Læreplanen for dansk A på stx (2017) angiver følgende faglige mål, som denne vejledning arbejder med:

- analysere, fortolke og perspektivere fiktive tekster
- dokumentere indblik i sprogets funktion og variation, herunder dets samspil med kultur og samfund
- dokumentere kendskab til en bred repræsentation af dansk litteratur gennem tiderne

Introduktion til romanen

Introducér eleverne til dette e-bogsformat. Lad dem søge på ordet "Cola", og som søgeresultat nr 3 og 4 får de den samme scene set ud fra de to fortællestemmer. Vis dem, hvordan man klikker på piletrekanten for at få overlay til at forsvinde – og nu kan de læse opslaget. Her ser man rollefordelingen mellem arbejdsgiver og ansat – mellem kolonialherre og indfødt. Opgaven ser således ud:

Fællesopgave

1. Søg på ordet "Cola".
2. Vælg resultat nr. 3 og 4 og læs opslaget.
3. Her er det første møde mellem romanens to hovedpersoner; Christian og Marcus. Hvad kan du sige om dem, deres sociale baggrund ud fra dette tekststed?
4. Hvilken virkning har skiftet i fortælleposition - at vi hører om den samme begivenhed set ud fra to forskellige personer?

Romanens grundstemning

Miljøet omkring den skandinaviske ulandsbistand er i fokus - som det udfolder sig i levet liv i Afrika. Ejersbo undersøger livet for udlandsarbejderne, de medfølgende familier og for de afrikanere, der søger deres muligheder omkring europæerne. Tanzania er ikke længere en koloni, men spørgsmålet er, om overherredømmet ikke bare er fortsat: Kolonialismen er afløst af postkolonialisme.

Indled med at tale om romanens motto:

I'll let you be in my dream if I can be in yours.

BOB DYLAN: „Talkin' World War III Blues“

<https://www.youtube.com/watch?v=3XCwRbEpZrw>

Bob Dylan er den hvide Christians musikvalg, mens den sorte Marcus vælger Bob Marley – "Do you remember the days of slavery?"

Lyt til Bob Dylans sang og læs teksten. Hvilke grundstemning slås an i bogen?

Sidste strofe:

Well, now time passed and now it seems
Everybody's having them dreams
Everybody sees themselves
Walkin' around with no one else
Half of the people can be part right all of the time
Some of the people can be all right part of the time
But all of the people can't be all right all of the time
I think Abraham Lincoln said that
"I'll let you be in my dreams if I can be in yours"
I said that

Elevopgaver under læsning

Vis eleverne, hvordan man henter en oversigt over spørgsmål til teksten ved at klikke på ikonet med node, tekst og billede. Lad dem sortere efter "Overlay titel". Fordel de 6 forskellige læsespor blandt eleverne.

Hvert spor har sin farve i teksten.

Eleverne læser romanens første kapitel "1980" med særligt blik på deres læsespor.

Overlay

Spør 1: Christian (lilla farve)

Sociale baggrund: Redegør for Christians opvækst, og hvorfor han landede i Tanzania. Hvad er forskellen mellem hans danske og hans afrikanske tilværelsesform? Efter et stykke tid i Afrika identificerer han sig mere og mere med de sorte. Hvordan og hvorfor sker dette mon?

Hvordan ser Christian på de sorte drenge?

Hvad er Christians rolle i hierarkiet? Prøv at fremskrive hans adfærd: Hvordan ser hans fremtidsudsigter ud?

Hvordan er forholdet til forældrene? Har det nogen betydning for Christians udvikling?

Hvem er Christian solidarisk med?

Reflektér over Christians vurdering af Marcus' evne til at formulere sig på engelsk. Hvordan tror du, at Marcus selv opfatter sit engelske? Hvilken virkning har det, at vi får Christians syn på Marcus' sprog? Sammenlign med, hvordan du tror, at Christian taler engelsk.

Spør 2: Marcus' selvopfattelse og sprog (grøn farve)

Karakterisér hans sprog: brug af billeder, ordvalg, syntaks, brug af forholdsord, osv.

Hvordan opfatter Christian Marcus' sprog? Hvorfor bliver man forbløffet som læser, når man præsenteres for dette andet syn på Marcus' formuleringsevne?

Ejersbo har givet Marcus en stemme, så læseren straks mærker, at nu ser vi verden fra hans synsvinkel. Hvad er der særligt ved denne stemme?

Se på, hvordan Marcus omtaler sig selv. Hvorfor har han de hvides syn på sig selv?

Hvilken slags frihed synes Marcus, at Tanzania har fået?

Hvilken rolle spiller Bob Marley for Marcus?

Hvad siger denne karakteristik om Marcus' opfattelse af hans egen sproglige formåen?

Her ser vi tydeligt, at Marcus synes om de hvides tilværelsesform. Hvad kan man sige om et menneske, der finder en bølge og rider på den? Ser vi som læsere ned på Marcus, fordi han har denne livsholdning?

Spør 3: De hvides brug af Marcus (grå farve)

Marcus omtaler sig selv som en slave. Er du enig med ham?

Hvorfor lyver Marcus om sine forældre?

Hvad frygter Marcus i denne situation, og er hans frygt reel?

Forfølg sporet: Hvordan beskriver romanen Marcus' opfattelse af tilværelsen som sort og ung?

Vil du karakterisere Marcus som en hustler? Begrund!

At vælge mellem at komme til tiden og at hjælpe ens tante: Hvilke kulturforskelle kommer til udtryk her?

Spør 4: Danskernes forestilling om lighed (rød farve)

Hvad synes Christians far om englænderens opførsel? Hvordan inviteres vi læsere indenfor til at dele hans opfattelse?

Hvilke oplysninger om samfundet modtager Christian her? Hvordan vil du karakterisere faderens holdning?

Sammenlign Christians holdning til de sorte med den han havde, lige da han ankom til Tanzania.

Hvordan kan det være, at engelske Miriam har en anden forestilling om lighed end danske far?

Hvordan kan vi tolke Christians manglende reaktion her?

Spør 5: De sortes forestillinger om lighed (blå farve)

Litteraturprofessor ved NY University Marie Louise Pratt har defineret en kontaktzone som "sociale rum, hvor uensartede kulturer mødes, støder sammen og kæmper med hinanden, ofte i yderst asymmetriske dominans- og underkastelsesforhold - som kolonialisme, slaveri eller disse eftervirkninger, som de udledes rundt om i verden i dag." Hvorledes kan dette begreb anvendes på denne scene?

Hvilket indtryk får man her af klasseskellene i Tanzania?

Hvorfor vil sorte Rogarth ikke lade Christian bære taskerne?

Hvordan forklarer Rogarth, at han mener, at caddierne vil udnytte situationen? Hvor er Rogarth i hierarkiet i Tanzania?

Marcus kritiserer her uligheden, men er denne kritik kun noget, som han mener, fordi han i virkeligheden drømmer om at være hvid/leve som en hvid?

Marcus kategoriserer her de hvide. Hvilke kategori tilhører danskerne?

Marcus udtrykker "meget respekt" for regionalkommisæreren. Hvorfor?

Spor 6: Marcus' barndom og opvækst (gul farve)

Marcus skildrer turisternes behandling af ham ganske usentimentalt. Hvad er eftervirkningerne af hans oplevelser i nationalparken?

Redegør for de forskellige vilkår, Marcus har levet under. Hvad har forårsaget skiftene i hans tilværelse? Hvor tager han initiativ - og hvor kaster tilværelsen rundt med ham?

Hvad er årsagen til, at der sker et brud mellem Marcus og hans familie?

Hvilken slags barndom har Marcus haft? Hvilke erfaringer har han taget med sig?

Hvordan udnytter Marcus sin viden om "de hvides metoder"?

Forklar, hvad Marcus mener med, at det allermest farlige, man kan komme ud for, er at have en person, der kontrollerer ens liv, men som ikke dirigerer. Hvilke erfaringer har han haft, der får ham til at tænke dette?

Efter læsning

Hvad kan eleverne sammenfattende sige om den vinkel, de har undersøgt? Form matrixgrupper, hvor eleverne først samles med enslydende opgaver og derefter fremlægger i grupper på tværs.

Giv derefter eleverne spørgsmål, de kan diskutere to og to og derefter byde ind med svaret på.

Jakob Ejersbo's "Liberty" interesserer sig for alle parter medvirken i at opretholde det ulige forhold mellem sorte og hvide i Tanzania.

- Hvordan sproget bruges til at karakterisere personerne: Giv eksempler på den kulturelle og sociale identitet, sproget signalerer.
- Hvordan den sorte Marcus drømmer om at blive hvid og komme til Europa, og Christian vil være sort og en del af Afrika: Hvorfor har de denne længsel? Inddrag titlen.
- Hvordan postkolonialismen blomstrer i Tanzania: Hvordan udnytter de hvide de sorte i Tanzania? Adskiller skandinaverne sig fra andre europæere?

-
- Hvordan skandinavernes fortællinger om deres eget virke i Afrika konfronteres med den afrikanske virkelighed. Hvad kan I fortælle om de sortes forestillinger om lighed?

Supplerende materialer

Se første del af filmatiseringen af romanen <http://ucc.mitcfu.dk/TV0000110382>

- og hav fokus på, hvad der sker når litteratur oversættes til film.

Læs Kirsten Hammans "En dråbe i havet" <http://ucc.mitcfu.dk/27492002>

- og se nærmere på de velvillige hvides behov for at hjælpe.

Læs Louise Windfeld-Høeberg: "perfektalibi.dk" <http://ucc.mitcfu.dk/26980976>

- med blik på de hvide hjælpearbejders tilværelse i Afrika.

Teater Nordkrafts dramatisering: <http://ucc.mitcfu.dk/TV0000028953>

- Hvordan vælger de at fremstille personer og konflikter? Stemmer det overens med elevernes billede?

Og så er der selvfølgelig Karen Blixen.